

Verneril Luoma

SEURATALOLTA AMPUMARADALLE
Myllykosken paperitehtaan vaikutus paikkakunnan
urheilutoiminnan kehitykseen 1920–1940-luvuilla

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2022

TIIVISTELMÄ

Verner Luoma: Seuratalolta ampumaradalle: Myllykosken paperitehtaan vaikutus paikkakunnan urheilutoiminnan kehitykseen 1920–1940-luvuilla.

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Historian tutkinto-ohjelma

Toukokuu 2022

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, kuinka Myllykosken paperitehdas vaikutti paikkakunnan urheilutoiminnan kehitykseen 1920–1940-luvuilla. Vaikutuksia tarkastelen neljästä eri näkökulmasta, jotka ovat paikkakunta, yksilöiden hyvinvointi, kansainvälistyminen sekä kansallinen yhtenäisyys. Vaikutuksien lisäksi kandidaatintyössäni tarkastelen eri lajien menestystä paikkakunnalla sekä lehdistön suhtautumista urheilutoimintaan. Tutkielmassani hyödynnän tutkimuskirjallisuuden lisäksi monenlaisia aineistoja, joiden pohjalta korostan muun muassa urheilutoiminnan merkitystä ja sen laajuutta. Lehdistön suhtautumista tutkiessani, tärkeiksi aineistoiksi nousivat Yhtyneiden Paperitehtaiden henkilöstölehti *Työn äärestä* sekä paikallislehti *Kymen Keski-laakso*. UPM:n Valkeakosken aineistot sen sijaan antavat hyvän yleiskuvan urheilutoiminnan muodoista, rahoituksesta ja laajuudesta. Näiden aineistojen ja tutkimuskirjallisuuden pohjalta olen pyrkinyt saamaan mahdollisimman selkeän kuvan urheilutoiminnan kehityksestä ja vaikutuksista.

Tutkielma osoittaa, että Myllykosken paperitehtaalla sekä Yhtyneillä Paperitehtailla oli suuri rooli paikkakunnan urheilutoiminnan kehityksessä. Etenkin 1930-luvulla, Myllykosken urheilutoiminta kehittyi merkittävästi. Tästä todisteena lukuisien urheilupaikkojen rakennuttaminen, eri lajien suosion kasvu, urheiluseurojen perustaminen sekä laaja uutisointi lehdistössä. Lisäksi urheilutoiminnalla oli suuri vaikutus paikkakuntaan sekä paikkakuntalaisiin. Urheilulaitosten rakennuttamisen lisäksi, 1920–1940-luvuilla Myllykoskella pidettiin useita valtavia urheilutapahtumia, jotka lisäsivät alueen tunnettavuutta valtakunnallisesti sekä kansainvälisesti. Urheilutoiminnalla oli myös erittäin positiivinen vaikutus yksilöiden fyysiseen sekä henkiseen hyvinvointiin, joka ilmeni esimerkiksi sosiaalisten taitojen kehityksellä. Tutkielma osoittaa lisäksi, että urheilutoiminta paransi kansallista yhtenäisyyttä muun muassa työntekijöiden ja työnantajien välillä. Urheilulajien osalta Myllykoskella suosittuja olivat ammunta sekä pesäpallo. 1940-luvun loppupuolella jalkapallon suosio alkoi kuitenkin korostua ja siitä kehkeytyi paikkakunnan tärkein urheilulaji. Urheilutoiminnalla oli siis varsin suuri merkitys, Myllykosken kehityksen osalta.

Avainsanat: Myllykoski, Yhtyneet Paperitehtaat, urheilutoiminta, sosiaalinen toiminta, tehdasurheilu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Myllykosken paperitehdas.....	2
1.2	Yhtyneet Paperitehtaat	3
1.3	Suojeluskunnat	4
2	Urheilutoiminnan muodot.....	6
2.1	Ammunta	6
2.2	Pesäpallo.....	7
2.3	Jalkapallo	8
2.4	Yleisurheilu	9
3	Urheilutoiminnan vaikutus	10
3.1	Paikkakunta	11
3.1.1	Seuratalo.....	12
3.2	Yksilöiden hyvinvointi	13
3.3	Kansainvälistyminen	14
3.4	Kansallinen yhtenäisyys.....	15
4	Urheilutoiminnasta uutisoiminen.....	17
4.1	Työn äärestä- lehti.....	17
4.2	Kymen Keskilaakso	18
5	Yhteenveto	19
	Lähteet ja kirjallisuus	21

1 Johdanto

Tässä tutkielmassa tutkin Myllykosken paperitehtaan vaikutusta paikkakunnan urheilutoiminnan kehitykseen 1920–1940-luvuilla. Vaikutusta tutkin useammasta näkökulmasta, kuten paikkakunnan kehityksen ja kansainvälistymisen näkökulmista. Lisäksi pyrin selvittämään kuinka Myllykosken tehtaan olemassaolo ja sen kuuluminen Yhtyneisiin Paperitehtaisiin vaikutti eri lajien suosioon ja menestykseen. Esimerkiksi jalkapallo oli yksi näistä lajeista, joiden suosion kasvuun panostettiin merkittävästi yhtiön toimesta. Toisena urheilutoimintaan vaikuttaneena tekijänä toimivat suojeluskunnat, jotka vastasivat pitkälti urheilutoiminnan järjestämisestä 1920-luvulla. Tarkoitukseni on siis ottaa huomioon suojeluskuntien merkitys, Myllykosken urheilutoiminnan kehityksessä. Kehityksen sekä vaikutuksien tutkimisen lisäksi, pyrin myös selvittämään lehdistön suhtautumista paikkakunnan urheilutoimintaan.

Primäärilähteinä hyödynnän UPM:n Valkeakosken keskusarkiston materiaaleja. Nämä sisältävät muun muassa urheilulautakunnan päätöksiä, urheilukirjeenvaihtoa sekä erilaisia tapahtumaesitteitä ja tulosluetteloita. Kyseiset aineistot antavat hyvän kuvan esimerkiksi tapahtumien järjestämisestä sekä ehdoista, joita joihinkin urheilukilpailuihin tuli täyttää, mikäli halusi osallistua. UPM:n arkistojen lisäksi tutkin urheiluun suhtautumista sanomalehtien avulla. Sanomalehdet, joita käytän ovat Työn äärestä- lehti sekä Kymen Keskilaakso. Työn äärestä on Yhtyneiden paperitehtaiden henkilöstölehti, jonka avulla tutkin yhtiön suhtautumista urheilutoimintaan. Kymen Keskilaakso sen sijaan käsittelee Myllykosken ja sen lähialueen tapahtumia ja pyrin sen avulla selvittämään Yhtyneiden ulkopuolisia ajatuksia urheilusta.

Painettua sekä painamatonta tutkimuskirjallisuutta olen pyrkinyt käyttämään mahdollisimman laajasti. Yhtyneiden tehdaspaikkakuntien urheilutoiminnan osalta merkittävimpiä teoksia ovat kuitenkin Toivo Nordbergin *Vuosisata paperiteollisuutta II: Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiö 1920–1951* ja Sulo Kolkan tutkielma yhtiön urheilutoiminnasta vuosilta 1935–1969. Suojeluskuntien osalta tärkeänä teoksena on toiminut Reijo Pajuojan, ja Heikki Sihvolan teos, *Myllykosken suojeluskunta: Kuvahistoria 4.5.1918-3.11.1944*. Teos antaa hyvän yleiskuvan paikkakunnan suojeluskunnan toiminnasta.

Ajalliseksi rajaukseksi olen valinnut 1920–1940-luvut, sillä näinä vuosina Yhtyneiden Paperitehtaiden paikkakuntien sosiaalinen toiminta kehittyi erittäin merkittävässä määrin ja oli aktiivisimmillaan. Teoksessa *Vuosirenkaita: Myllykoski oy: puuhiomosta kansainväliseksi paperiteollisuusyritykseksi*, todetaankin: ”Laajimmillaan tämä sosiaalinen toiminta oli juuri 1930-

luvulla, jolloin yhtiö vastasi suoranaisesti tai tuki henkilöstönsä hyvinvointia alkaen sairashoidosta ja lastenhuollosta erilaisiin kerho- ja vapaa-ajan toimintoihin.”¹ Monenlainen sosiaalinen toiminta on ollut erittäin tärkeässä roolissa näille työläisille ja heidän perheilleen. Korostan tässä tutkielmassa kuitenkin eniten urheilutoiminnan merkitystä, sillä Yhtyneet Paperitehtaat pitivät urheilua erittäin tärkeänä toiminnan muotona useastakin syystä. Edellä mainitussa teoksessa todetaankin myös, että: ”Tärkeä sektori yhtiön harjoittamassa sosiaalitoiminnassa on ollut henkilöstön urheilu-, kulttuuri-, ja muu vapaa-ajan harrastustoiminnan kehittäminen ja tukeminen.”²

Alueellisena rajauksena toimii Myllykosken paikkakunta sekä sen paperitehdas. Tätä rajausta perustelen paikkakunnan merkittävällä urheilutoiminnan kehityksellä sekä sen paperitehtaan huomattavalla menestyksellä, jonka seurauksena se päätyi itsenäistymään omaksi yhtiökseen vuonna 1952.³ Lisäksi Arcaden teettämässä rakennushistoriallisessa selvityksessä todetaan ”Myllykoski muodostui nopeasti Yhtyneiden Paperitehtaiden päätehtaaksi yhtiön perustamisen jälkeen ja pääkonttori päätettiin siirtää Helsingistä Myllykoskelle vuonna 1924.”⁴

1.1 Myllykosken paperitehdas

Myllykosken teollistumisen historia ulottuu varsin pitkälle ja sai alkunsa paljon ennen Yhtyneiden paperitehtaiden perustamista. Matti Autio & Toivo Nordbergin mukaan Myllykosken teolliset perinteet ulottuvat peräti vuoteen 1730 saakka, kun eräät haminalaiset kauppiat perustivat Ummeljoen alueelle sahan. Seuraavan päälle sadan vuoden aikana alueella toimi muutamia tuulimyllyjä sekä sahoja.⁵ Paperitehtaan perustamisen edeltävä vaihe alkoi noin 1880-luvulla, kun siviili-insinööri Arthur Blaisen ja teknikko Carl Grafén ostivat Ummeljoen sahan sekä tuulimyllyn. Taloudellisen tilanteen johdosta kyseiset henkilöt päättivät muuttaa ostamansa myllyn puuhiomoksi. Vuoden 1885 teollisuushallituksen tilastoilmoituksen mukaan hiomolla työskenteli 53 työntekijää.⁶ Tämän lisäksi kauppias Johannes Hannula perusti kotitarvesahan ja hiomon Myllykoskelle vuonna 1887, mutta siellä työskenteli alkuaikoina ainoastaan parikymmentä henkilöä.⁷ 1890-luvulla, puuhiomoyhdistyksen arvioitu puuhiokkeen vienti oli noin 8190 tonnia, joista Ummeljoen osuus oli

---

¹ Suomela, Marttinen & Salin 1992, 42.

² Suomela, Marttinen & Salin 1992, 42.

³ Suomela, Marttinen & Salin 1992, 62.

⁴ Tylli 2013, 7.

⁵ Autio & Nordberg 1972, 205.

⁶ Autio & Nordberg 1972, 205–206.

⁷ Autio & Nordberg 1972, 207–209.

606 ja Myllykosken 443 tonnia.⁸ Seuraava merkittävä vaihe tapahtui vuonna 1891 kun Hannula jätti konkurssihakemuksen puuhiomostaan. Samana vuonna insinööri Claes Björnberg osti kyseisen hiomon 59 500 markalla. Näin syntyi Myllykoski Tränsliperi Aktiebolag niminen yritys, joka toimeenpani saman tien vuonna 1892 suuret 300 000 markan arvoiset uudistukset. Tämän lisäksi työntekijöiden määrä nousi Hannulan aikaisesta noin kahdestakymmenestä suoraan 63 työntekijään.⁹ Myllykosken puuhiomo muuttui virallisesti paperitehtaaksi vuoden 1905 keväänä, kun uusi paperikone saatiin käyntiin. Samaan aikaan Myllykoski Tränsliperi Aktiebolagin suuri menestys aiheutti hankaluuksia Ummeljoen puuhiomolle. Se oli tuotannoltaan selvästi heikompi ja kalustoltaan vanhempi. Kyseinen puuhiomo lakkautettiin ja se siirtyi, Myllykosken tehdasyhtiön haltuun vuonna 1905.¹⁰

Myllykosken paperitehdas jatkoi kasvamistaan omana yhtiönään aina vuoteen 1920 saakka. Tehtaan tilanne alkoi kuitenkin muuttumaan vuonna 1918, kun yhtiön puheenjohtajan poika menehtyi vuoden 1918 sodassa. Tämän seurauksena surun murtama Claes Björnberg tarjosi osuttaan Rudolf Waldenille, joka oli hänen entinen Pietarin-edustajansa. Vuonna 1918 Waldenille siirtyi 1/3 yhtiön osakkeista ja seuraavana vuonna hänet valittiin Tränsliperin puheenjohtajaksi.¹¹ Vuonna 1920 Simpele, Jämsänkoski ja Myllykoski yhdistettiin yhdeksi yhtiöksi, jonka nimeksi tuli Yhtyneet Paperitehtaat.¹²

Vielä 1900-luvun alussa tehtaat eivät järjestäneet juurikaan sosiaalista toimintaa. Kun tehtaat olivat vailla vapaa-ajan toimintaa, turvautuivat useat alkoholin käyttöön. On kerrottukin, että Myllykosken tehtaan miehet pitivät kovaa meteliä useaan otteeseen työpäivien jälkeen. Tämän seurauksesta syntyi ajatus liittyä Inkeröisten työväenyhdistykseen tai perustaa oma, sillä työntekijöillä oli tarve saada jonkinlaista henkistä virkistystä. Vuonna 1897 paikkakunnalle perustettiin oma työväenyhdistys, joka järjesti muun muassa iltamia, arpajaisia ja näytelmiä. Tässä vaiheessa vielä urheilutoimintaa ei järjestetty kovinkaan ahkerasti.¹³

1.2 Yhtyneet Paperitehtaat

---

⁸ Autio & Nordberg 1972, 209.

⁹ Autio & Nordberg 1972, 209–211.

¹⁰ Autio & Nordberg 1972, 214–223.

¹¹ Autio & Nordberg 1972, 232–233.

¹² Nordberg 1980, 22–23.

¹³ Autio & Nordberg 1972, 217–219.

Vuonna 1919 Waldenilla oli kaksi tehdasta johdettavanaan, jotka olivat Simpeleen ja Myllykosken paperitehtaat. Molemmilla tehtailla oli kuitenkin yhteinen ongelma, selluntuotannon puute. Lisäksi samoihin aikoihin sellun hinta oli lähtenyt nousuun eikä kotimaiset tuottajat olleet kovinkaan halukkaita myymään sellua suomalaisille paperitehtaille. Myllykosken sekä Simpeleen johtokunnissa tultiin siihen tulokseen, että sellun saannin turvaamiseksi tulisi ostaa jokin toiminnassa oleva sellutehdas. Tällainen tehdas löytyikin Jämsänkoskelta ja se pystyi pienien uudistuksien jälkeen tuottamaan riittävästi sellua näiden kahden tehtaan tarpeisiin. Pian saman vuoden aikana Waldenista tuli myös Jämsänkosken tehdasyhtiön puheenjohtaja. Johtaessaan näitä kolmea tehdasta, hän sai ajatuksen perustaa paperiteollisuusyhtiön. Tämä oli luonnollinen, ratkaisu sillä se selkeytti tehtaiden keskinäistä yhteistyötä. 1919 marraskuussa asetettiin toimikunta, joka alkoi valmistella tehtaiden liittämistä yhdeksi yhtiöksi. Yhtyneet Paperitehtaat perustettiin 30.7.1920 Rudolf Waldenin johdolla.¹⁴

Kuten todettua, vielä 1920-luvun alussa yhtiö ei vastannut kovinkaan aktiivisesti sosiaalisen toiminnan järjestämisestä. Ensimmäinen tehtaiden välinen urheilukilpailu järjestettiin vuonna 1924, mutta vasta 1920-luvun lopussa ja 1930-luvun alussa yleistyi laajempi yhtiön järjestämä urheilutoiminta. Näinä vuosina tehdaspaikkakunnille rakennettiin useita urheiluun soveltuvia tiloja. 1920-luvulla paikkakuntien urheilutoiminnasta vastasi pitkälti suojeluskunnat sekä palokunnat. Etenkin suojeluskunnat saivat yhtiöltä merkittävästi rahoitusta sosiaalisen toiminnan järjestämistä varten.¹⁵ Urheilutoiminta laajeni vuonna 1935, kun yhtiön hallitus hyväksyi tehtaiden väliset kilpailutapahtumat. Tämä tarkoitti muun muassa suurotteluiden järjestämistä, joka muodostui ammunnasta, jalkapallosta ja yleisurheilusta. Samassa yhtiönkokouksessa päätettiin, että jokaiselle yhtiön paikkakunnalle tulee asettaa henkilö vastaamaan urheilutoiminnasta. Nämä henkilöt muodostivat Yhtyneiden urheilulautakunnan.¹⁶ Urheilulautakunta päätti esimerkiksi vuoden 1935 suurottelun pisteidenlasku tavasta ja urheiluaajan palkkojen korvaamisesta.¹⁷

1.3 Suojeluskunnat

Yhtyneiden Paperitehtaiden pääasiallinen syy aloittaa urheilutoiminta 20-luvun alussa, oli maanpuolustustyö ja sen kehittäminen. Lisäksi yhtiön perustanut Rudolf Walden oli vahvasti

---

¹⁴ Nordberg 1980, 20–24.

¹⁵ Nordberg 1980, 383 & 386–389.

¹⁶ Nordberg 1980, 389.

¹⁷ UPM, 193C, Urheilulautakunnan pöytäkirjat 1935–1964, Urheilulautakunnan kokous 17.5.1935.

maanpuolustushenkinen ja tästä syystä oli siis luonnollista, että suojeluskunnilla oli merkittävä asema yhtiön sosiaalisen toiminnan järjestämisessä. Sitä pidettiinkin Yhtyneiden tehdaspaikkakuntien johtavana järjestönä. Tähän kehitykseen vaikutti merkittävästi se, että Walden tuki ja edisti suojeluskuntien toimintaa suuresti näillä paikkakunnilla.¹⁸ Yhtiön johdon vahvan suojeluskuntalaisuuden lisäksi, myös Myllykosken paperitehtaan työväestö oli merkittävässä määrin suojeluskunnille kallellaan. Peräti 70 % tehtaan työläisistä kuului paikkakunnan suojeluskuntajärjestöön. Paikkakunnan väkilukuun suhteutettuna Myllykoskella oli Yhtyneiden tehtaista eniten jäseniä suojeluskunnassa.¹⁹ Järjestöllä oli siis paljon vaikutusvaltaa yhtiön sekä paikkakunnan sosiaaliseen toimintaan.

Vaikka Myllykosken paperitehtaan työväestöstä suurin osa kuului suojeluskuntiin, eivät järjestön ovet auenneet kuitenkaan aivan kaikille. Jäseneksi haluavalla tuli olla kahden järjestön jäsenen suositus tai vaihtoehtoisesti esikunnan tuli tuntea hänet riittävän hyvin. Lisäksi jäsenistä tehtiin merkintöjä, joissa saatettiin puhua heidän terveydestään tai mainita onko kyseessä ”kunnan mies”.²⁰ Nämä toimintatavat ovat saattaneet aiheuttaa jäsenien välille eriarvoisuutta ja toisaalta estää halukkaan hakijan pääsyn järjestöön, joka taas esti pääsyn suojeluskuntien urheilutoimintaan. Vuonna 1918 Myllykosken suojeluskuntaan kuului 150 jäsentä ja vuoteen 1940 mennessä luku oli kohonnut jo 489.²¹ Järjestön suosio paikkakunnalla siis kasvoi merkittävästi vuosien saatossa.

Urheilutoiminnan puolella suojeluskunnissa suosittiin lajeja, jotka fyysisen kunnan kehityksen ohella tähtäsivät sotilaskoulutuksen tehostamiseen. Suositujia lajeja olivatkin ammunta, kenttärheilu, hiihto, pesäpallo sekä suunnistus. Myllykoskella kilpailtiinkin suurissa määrin näiden lajien mestaruuksista oman jäsenistön kesken ja joskus valtakunnallisella tasolla.²² Erikoista on kuitenkin, että Myllykoskella suojeluskuntien harrastustunnit olivat varsin matalat verrattuna muihin Kymenlaakson piirin paikkakuntiin. Myllykoskella harrastustunteja kerääntyi vain noin +15 tuntia jäsentä kohden vuositasolla, kun esimerkiksi Elimäellä luku oli peräti +67 tuntia. Harrastustunteihin ei kuitenkaan laskettu kilpailuja tai ammuntaa.²³ Yhtyneiden Paperitehtaiden paikkakuntien suojeluskuntien keskiarvoinen harrastustuntimäärä oli myös noin 15 tuntia.²⁴ Matalia harrastustunteja voi selittää usealla tavalla. On mahdollista, että rankka työarki ei innostanut

---

¹⁸ Nordberg 1980, 380–383.

¹⁹ Nordberg 1980, 386.

²⁰ Pajuoja & Sihvola 2012, 38.

²¹ Pajuoja & Sihvola 2012, 38.

²² Pajuoja & Sihvola 2012, 94–124.

²³ Pajuoja & Sihvola 2012, 127.

²⁴ Nordberg 1980, 381.

lähtemään harrastamaan sotilashenkistä urheilua tai vastaavasti erittäin suosittu ammunta vei monien tehtaan suojeluskuntalaisten vapaa-ajan kokonaan, eikä kerryttänyt harrastustunteja.

2 Urheilutoiminnan muodot

Yhtyneiden Paperitehtaiden paikkakunnilla oli monipuoliset harrastusmahdollisuudet ja tästä syystä suosittuja lajeja oli useita. Tämä päti myös Myllykoskella, jossa harrastettiin useita lajeja vaihtelevalla menestyksellä. Tässä luvussa esittelen joitakin urheilutoiminnan muotoja. Nostan esille yhtiölle sekä Myllykoskelle tärkeitä lajeja. Tällaisiksi lajeiksi olen valinnut ammunnan, pesäpallon, jalkapallon sekä yleisurheilun. Näiden urheilulajien lisäksi yhtiö järjesti muutakin urheilutoimintaa. Tällä tarkoitan toimintaa, jossa kilpailu ei ollut pääperiaatteena vaan esimerkiksi virkistäytyminen. Tämän kaltaista toimintaa oli esimerkiksi vuodesta 1937 alkaen yhtiön järjestämät tunturihiihtokurssit. Yhtyneet lähettivät tehdaspaikkakunniltaan 20 naispuolista työntekijää Lapin Pallastunturille kahdeksi viikoksi ja koko matkan ajalta maksettiin täysi palkka.²⁵

2.1 Ammunta

Kuten aikaisemmin mainitsin, Yhtyneet Paperitehtaat pitivät maanpuolustustyötä erittäin tärkeässä roolissa näillä tehdaspaikkakunnilla. Tästä syystä myös suojeluskunnilla oli paljon vaikutusvaltaa yhtiön eri paikkakuntien sosiaaliseen toimintaan. On siis erittäin luonnollista, että ammunalla oli varsin merkittävä rooli tehtaiden urheilutoiminnassa. Ammuntaa onkin pidetty yhtiön ensimmäisenä urheilulajina. Etenkin Myllykoskella laji oli varsin suosittu ja menestys sen mukaista. Kilpailuissa aseena toimi suomalainen sotilaskivääri ja ammunnat suoritettiin 300 metrin matkalta, 15 laukausta ampuen. Tehtaiden välinen ammutakilpailutoiminta aloitettiin vuonna 1924 ja ensimmäisen kilpailun voitti Jämsänkoski. Seuraavien kolmen kilpailun mestaruuden vei Myllykoski ja Waldenin lahjoittama kiertopalkinto jäi paikkakunnalle pysyvästi.²⁶ Lajin suosio oli Yhtyneillä varsin suurta ja jatkuvasti kasvavaa. 1920-luvulla harrastajia oli noin 200, mutta kymmenen vuoden sisällä harrastajien lukumäärä nousi peräti 700.²⁷ Lisäksi ammunta oli yhtiön puolelta arvostetuin laji ja tämä

---

²⁵ Nordberg 1980, 395.

²⁶ Nordberg 1980, 386–388.

²⁷ Kolkka 1969.

ilmeni etenkin palkintojen muodossa. Ampumakisoissa menestyneet saivat kultaiset mitalit, kun muiden lajien mestarit joutuivat tyytymään kullalla päällystettyihin hopeamitaleihin.²⁸

Myllykosken kolmoisvoiton jälkeen Walden uusi kilpailun säännöt ja ampumakilpailuja alettiin kutsua ”kenraaliammunnoiksi”. Näissä Myllykoski sijoittui parhaaksi vuosina 1932–35 sekä syksyllä 36 ja 38. Kyseisissä kilpailuissa ratkaistiin myös yhtiön ampumamestaruus ja 800 miehen ampumajoukosta, parhaaksi nousi, Myllykosken Leo Punttila.²⁹ Yhtiön sisäisten kilpailujen lisäksi, lajissa kilpailtiin Kymi Oy:tä vastaan. Kilpailuun lähetettiin 15 miestä, joista 12 parhaan tulos otettiin huomioon. Kilpailut olivat varsin näyttäviä ja vuonna 1935 Kuusankoskella ottelua seurasi tasavallan presidentti Svinhufvud ja vuonna 1938 Myllykoskella sotamarsalkka Mannerheim. Vuoden 1935 ampumakilpailun voitti Yhtyneet ja kilpailun viisi ensimmäistä sijaa meni myllykoskelaisille.³⁰ Ampumaurheilu oli siis erittäin suosittua ja arvostettua tehdasurheilun piirissä ja etenkin Myllykoskella. Kilpailumenestyksen lisäksi paikkakunnalla ammuttiin maailmanennätys vuonna 1937 Pentti Tammilehden toimesta.³¹ Jatkosodan päättyessä ampumatoiminta lakkautettiin, vaikka tämä oli etenkin myllykoskelaisille varsin tärkeä harrastus. Taustalla vaikutti Moskovan välirauhan asettamat ehdot, joista seurasi muun muassa suojeluskuntien alasajo.³²

2.2 Pesäpallo

Pesäpallo on ollut varsin suosittu joukkueurheilun muoto Suomessa jo vuosikymmenien ajan. Laji ei kuitenkaan ilmestynyt tyhjästä, vaan sen juuret sijaitsevat Yhdysvalloissa. Pesäpallon kehittäjänä tunnettu urheiluvaikuttaja Lauri Pihkala loi lajin baseballin ja pitkänpallon pohjalta, joihin hän oli tutustunut vieraillessaan Yhdysvalloissa. Nykyiseen muotoonsa laji kehittyi vuonna 1921, kun ensimmäinen virallinen pesäpallon koeottelu pelattiin Inkeröissä.³³ Pihkala koki, että hänen kehittämänsä laji toimi oleellisena sotilaallisena harjoituksena eri taistelutilanteita varten. Lyömisellä kehitettiin muun muassa silmän tarkkuutta, pallonheittoa rinnastettiin kranaatin heittoon ja pesälle syöksymisellä harjoiteltiin taistelutilanteessa etenemistä. Tämä ei vakuuttanut kuitenkaan suojeluskuntajärjestöä ja laji poistettiin sen ohjelmasta vuonna 1935. Järjestö keskittyi mieluummin täysin sotilaallisten lajien harrastamiseen. Vuonna 1934 pesäpallo-otteluita pelattiin peräti 1800

---

²⁸ Kolkka 1969, 4.

²⁹ Pajuoja & Sihvola 2012, 72.

³⁰ Pajuoja & Sihvola 2012, 73–81.

³¹ Nordberg 1980, 387.

³² Kolkka 1969, 5.

³³ Pajuoja & Sihvola 2012, 109.

vuodessa, mutta suojeluskuntien hylätessä lajin, otteluiden määrä romahti vuoteen 1938 mennessä noin 400 vuodessa. Pesäpallo tuli kuitenkin jäädäkseen ja se pääsi muiden arvostettujen joukkuelajien piiriin.³⁴

Kuten aiemmin mainittuani, pesäpallo oli jalkapalloa suosituampi joukkuelaji Myllykoskella etenkin 1930-luvulla. Myös kilpamenestys oli huomattavasti parempaa pesäpallon osalta. Tästä esimerkkinä muun muassa se, että Myllykosken Kilpa-Veikkojen miesjoukkue pelasi vuosikausia pesäpallon Suursarjassa ja saman seuran nuorten joukkue voitti Suomen nuorten mestaruuden vuosina 1948–1949.³⁵ Lajille oli siis suurissa määrin kysyntää ja siinä menestyttiin, mutta suojeluskuntien päätös poistaa laji ohjelmastaan teki sille selvästi haittaa. Harrastusinto lajia kohtaan ei kuitenkaan täysin poistunut ja monet entiset suojeluskuntien poikaosaston pelaajat jatkoivat mestaruussarjassa pelaamista vielä sotienkin jälkeen.³⁶ On kuitenkin aiheellista pohtia, että vaikuttiko suojeluskuntien päätös poistaa laji ohjelmastaan myös jalkapallon suosion kasvuun? Samanaikaisesti kun pesäpallon otteluiden määrä laski, nousi jalkapallon suosio joukkueurheilulajina. On siis mahdollista, että Waldenin harjoittama jalkapallon propagoiminen ja suojeluskuntien päätöksenteko muuttivat näiden kahden lajin asetelmia pidemmällä aikavälillä myös Myllykoskella.

2.3 Jalkapallo

Vielä 1920-luvulla, jalkapallon harrastamista esiintyi lähinnä kaupunkilaisten keskuudessa. Maaseudulle laji levisi hiljalleen insinöörien ja konttorihenkilöstön kautta. Vähitellen laji alkoi herättää suurempaa kiinnostusta, mutta sen harrastusmahdollisuudet olivat, Myllykosken tapaisella paikkakunnalla hyvin pienet. Tähän vaikutti harrastuspaikkojen vähyys sekä pesäpallon merkittävä suosio suojeluskuntien piirissä.³⁷ Suojeluskuntien suhtautumisesta jalkapalloon kertoo Myllykosken suojeluskunnan toimintakertomus vuodelta 1922, jossa jalkapalloa nimitetään hiukan ivallisesti ”potkupalloksi”. Tämän jälkeen paikkakunnan suojeluskunta ei mainitse lajia enää ollenkaan, joten se ilmeisesti poistettiin heidän ohjelmastaan.³⁸ On siis luonnollista, että jalkapallokilpailuihin osallistuminen ei vaatinut jäsenyyttä suojeluskunnista. Vuoden 1938 urheiluautakunnan kokouksessa kuitenkin mainitaan, että jalkapalloilijoiden tulee kuulua S.VU.L:n tai S.P.L:n alaisiin paikallisiin

---

³⁴ Pajuoja & Sihvola 2012, 109; Vasara 1997, 437–438.

³⁵ Kolkka 1969, 51.

³⁶ Pajuoja & Sihvola 2012, 110.

³⁷ Kolkka 1969, 15.

³⁸ Pajuoja & Sihvola 2012, 110.

seuroihin.³⁹ Pesäpallon valta-asema Yhtyneiden paikkakunnilla jatkui noin 1930-luvun alkuun. Muutos alkoi tapahtua vuonna 1933, kun Yhtyneiden Paperitehtaiden toimitusjohtajan poika, Juuso Walden toi Englannista mukanaan kiinnostuksen jalkapalloa kohtaan. Saman vuoden kesänä hän käynnistikin tehdasosastojen välisen puulaakisarjan Valkeakoskella, josta se levisi nopeasti muille yhtiön paikkakunnille ja ensimmäiset mestaruuskilpailut pidettiin vuonna 1935. Myllykoskella jalkapallo ei kuitenkaan aluksi menestynyt ja se jäi toiseksi pesäpallolle.⁴⁰ Tämä näkyi myös tuloksissa ja esimerkiksi vuoden 1947 jalkapallomestaruuskilpailussa, Myllykoski sijoittui neljänneksi, kun joukkueita oli viisi.⁴¹

Jalkapallotoiminta ei ulottunut pelkästään tehtaiden tai osastojen välisiin mittelöihin, vaan sitä alettiin kehittämään huippu-urheilun suuntaan. Tämä tapahtui myös Myllykoskella, josta MyPa eli Myllykosken Pallo on lähtöisin. Kyseisen seuran juuret ovat vuonna 1929 perustetussa pesäpalloseurassa nimeltä Myllykosken Pallo-Veikot, joka muutti nimensä Myllykosken Kilpa-Veikoiksi vain vuosi perustamisen jälkeen. Ensimmäisen kerran jalkapallo päätyi seuran ohjelmaan vuonna 1933. Vuosien kuluessa jalkapallo säilytti asemansa Kilpa-Veikkojen ohjelmassa, vaikka menestys olikin varsin heikkoa. Huonoa menestystä seliteltiin muun muassa liian vanhalla joukkueella. Paine perustaa jalkapallon erikoisseura kasvoi erittäin suureksi ja joulukuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1947 seura lakkautti jää- ja jalkapallotoiminnan. Kilpa-Veikkojen korvaava jalkapallon erikoisseura, Myllykosken Pallo perustettiin joulukuun 14. päivänä.⁴² Voidaan siis todeta, että jalkapallon suosio kasvoi paikkakunnalla erittäin nopeasti ja se löysi tiensä varsin nopeasti tehtaiden ulkopuolelle. Jalkapallon suosion noususta kaupunkien ulkopuolelle voidaan myös osittain kiittää Juuso Waldenin innokkuutta ja tahtoa tuoda laji tehtaiden urheilutoiminnan ohjelmiin.

2.4 Yleisurheilu

Yleisurheilulla oli merkittävä rooli Yhtyneiden urheilutoiminnassa ja sitä harrastettiin sekä seurattiin erittäin suurissa määrissä. Nordberg mainitseekin teoksessaan: ”Yhtiön urheiluottelut olivat 1930-luvulla todellisia kansanjuhlia. Niitä saattoi seurata katsojamäärä, joka vastasi lähes puolta koko paikkakunnan väkiluvusta”.⁴³ Tämä suosio ilmeni myös Myllykoskella järjestetyissä yleisurheilukisoissa. Esimerkiksi vuoden 1948 yleisurheilukisoissa oli 1500 katsojaa, kun vuoden

---

³⁹ UPM, 193C, Urheilulautakunnan pöytäkirjat 1935–1964, urheilulautakunnan kokous 20.4.1938.

⁴⁰ Autio & Nordberg 1972, 391–393.

⁴¹ Työn äärestä 3 (38), 1947.

⁴² Somppi 2007, 11–13.

⁴³ Nordberg 1980, 391.

1947 kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa oli noin 600 katsojaa.⁴⁴ Paikkakunnalla oli myös varsin sopivat tilat yleisurheilun harrastus- ja kilpatoiminnalle. Vuonna 1932 valmistuneella urheilukentällä oli muun muassa viisi ympärysrataa, kuusi 100 metrin rataa, kaksi kuulantyönnön- sekä kiekonheitonrataa ja tilat joukkueurheilun harrastamiseen. Kenttä oli myös alusta alkaen varsin suuressa käytössä ja siellä pidettiinkin lähes välittömästi kahdeksat urheilukilpailut.⁴⁵

Kilpailtavaksi yleisurheilulajeiksi Yhtyneiden hallitus päätti 100,400 ja 1500 metrin juoksut, korkeus- ja pituushypyn, kuulantyönnön, kiekon- ja keihäänheiton sekä viestijuoksun. Edellä mainittujen lajien voimalla ensimmäiset yleisurheilun mestaruuskisat käytiin vuonna 1935 Jämsänkoskella. Näissä lajeissa kamppailtiin vaihtelevalla menestyksellä ja Myllykoski voitti ensimmäiset kisansa vuonna 1937, kun paikkakunta oli hankkinut lisävahvistuksia ulkopuolelta. Lisäksi myllykoskelainen seiväshypyn Suomen mestari Urho Saariaho keräsi useissa kisoissa merkittäviä määriä pisteitä paikkakunnan hyväksi.⁴⁶ Ennen Yhtyneiden järjestämiä yleisurheilukilpailuja, kilpailtiin paikkakunnalla lähinnä suojeluskuntapiirien välisissä mestaruuskisoissa. Kilpailutoiminta yleisurheilun osalta tuli kuitenkin päätökseen vuonna 1935 samasta syystä kuin pesäpallonkin. Suojeluskuntajärjestö ei tahtonut jatkaa suuria kuluja aiheuttavia valtakunnan tason kilpailuja kummassakaan lajissa, sillä ne eivät kehittäneet sotilaallisia taitoja. Järjestössä kuitenkin jatkettiin lajien harrastamista vielä paikallistasolla.⁴⁷

On myös huomionarvoista, että yleisurheilun mestaruuskisoissa rikottiin yhtiön ennätyksiä varsin tiheään tahtiin. Esimerkiksi Myllykoskella vuoden 1947 nuorten joukkueottelussa Erkki Salmi rikkoi yhtiön 300 metrin ennätyksen ja Työn äärestä- lehden mukaan tämä tulos saattaisi kiinnostaa jopa tehdaspiirin ulkopuolella.⁴⁸ Tämä osoittaa, että yhtiön sekä paikkakunnan urheilutoiminnalla on aidosti pystytty kehittämään urheilijoiden tuloksia ja mahdollistamaan valtakunnallinen sekä kansainvälinen menestys eri lajien muodossa.

3 Urheilutoiminnan vaikutus

Urheilutoiminta on ollut siis suuressa roolissa Yhtyneiden Paperitehtaiden sosiaalisessa toiminnassa. Tähän on varmasti vaikuttanut se, että kunnon ylläpitämisen lisäksi, urheilulla on ollut monia

---

⁴⁴ Työn äärestä 3 (38), 1947; Työn äärestä 2 (41), 1948.

⁴⁵ Työn äärestä 2 (5), 1932.

⁴⁶ Kolkka 1969, 8–9.

⁴⁷ Pajuoja & Sihvola 2012, 113–114.

⁴⁸ Työn äärestä 3 (38), 1947.

muitakin positiivisia puolia. Se virkistää, lisää yhtenäisyyttä, tuo paikkakunnille tapahtumia sekä pitää yksilöt poissa levottomuuksista. Itse urheilun lisäksi, se mahdollistaa muun muassa kilpailujen seuraamisen ja tuloksien veikkaamisen. Urheilua voidaan siis pitää monihyötyisenä ja monipuolisena sosiaalisena toimintana. Tässä luvussa pohdin ja esittelen urheilutoiminnan vaikutusta useammasta näkökulmasta. Kyseisiksi näkökulmiksi olen valinnut vaikutuksen paikkakuntaan, yksilöihin, kansainvälistymiseen sekä kansalliseen yhtenäisyyteen. Kyseiset neljä näkökulmaa antavat hyvän kokonaiskuvan siitä, miten urheilutoiminta voi vaikuttaa monipuolisesti ihmisiin, sekä paikkakuntaan ja sen aktiivisuuteen. Urheilutoiminnan merkittävä vaikutus todistaa myös sen, että sillä on ollut ja tulee olemaan keskeinen rooli työläisten ja muiden kansalaisten elämässä.

3.1 Paikkakunta

Sosiaalisella toiminnalla ja etenkin urheilutoiminnalla voi olla monenlaisia vaikutuksia valtioille ja paikkakunnille. Urheilun avulla voidaan parantaa yhteisöjen sosiaalista elämää, kehittää infrastruktuuria, luoda yritystoimintaa ja tehdä esimerkiksi kaupungista tunnetumman. Tällaisia ilmiöitä esiintyi myös Yhtyneiden paikkakunnilla, joten Myllykoski kehittyi merkittävästi 1920–1940-lukujen aikana. Omalta osaan kehitykseen vaikutti paikkakunnan väkiluvun kasvu sekä elinkeinoelämän vilkastuminen. On kuitenkin selvää, että tehtaan olemassaololla ja yhtiön aktiivisella toiminnalla oli merkittävin rooli paikkakunnan infrastruktuurin kehittämisessä. Myllykoskea kehitettiin monella osa-alueella, mutta tässä alaluvussa keskityn nimenomaan paikkakunnan kehitykseen urheilun näkökulmasta.

Ammuntaa on pidetty yhtiön ensimmäisenä urheilulajina ja tästä syystä on varsin loogista, että ampumaradat olivat ensimmäisiä Yhtyneiden rakennuttamia urheilulaitoksia. Ampumaratoja alkoi ilmestymään paikkakunnille 1920-luvulla ja niitä paranneltiin 1930-luvulla. Lisäksi ratojen läheisyyteen rakennettiin ampumamajoja, jotka soveltuivat muunlaisiin harrastustoimiin. Ampuradan lisäksi vuonna 1932 Myllykoskelle valmistui urheilukenttä, joka soveltui yleisurheilun ja joukkuepelien harrastustoimintaan.⁴⁹ Urheilulaitoksia rakennettiin aktiivisesti myös sotien jälkeisenä aikana. Tällaisia olivat, uusi hyppyrimäki, uusittu urheilukenttä katsomoineen sekä yhtiön ylläpitämät luistinradat.⁵⁰ Urheiluinfrastruktuurin jatkuva kehittäminen mahdollisti myllykoskelaisille

---

⁴⁹ Nordberg 1980, 386–389.

⁵⁰ Nordberg 1980, 560.

monipuoliset harrastusmahdollisuudet eri lajien parissa. Lisäksi se loi puitteet järjestää erilaisia tehdaspaikkakuntien välisiä kilpailuja.

Myllykoski pääsikin järjestämään useita Yhtyneiden urheilutapahtumia vuosien aikana. Näitä olivat muun muassa vuoden 1936 jalkapallomestaruuskilpailu, vuoden 1938 ampumakilpailu, vuoden 1938 yleisurheilumestaruuskilpailut ja paljon muuta.⁵¹ Nämä tapahtumat toivat paikkakunnalle paljon ulkopaikkakuntalaisia ja joskus jopa ulkomaalaisia. Etenkin sotien jälkeen paikkakunnalla oli paljon erilaisia kilpailuja ja niistä tuntui olevan lähinnä runsauden pulaa.⁵² Vuoden 1938 urheilulautakunnan kokouksessa kerrotaankin, että etenkin urheilukilpaluiden takia järjestetyt vierailut sisartehtaille ovat rasittaneet etenkin isäntätehtaita ja tästä syystä lähtevä tehdas ja sen retkeilijät maksaisivat itse omat kulunsa.⁵³ Tämä kertoo siitä, että Yhtiö todella käytti merkittäviä summia urheilutoiminnan ylläpitoon. On kuitenkin selvää, että tämän kaltainen toiminta piristi paikkakunnan sosiaalista elämää ja tunnettavuutta ympäri Suomea sekä maailmaa.

3.1.1 Seuratalo

Vuonna 1938 yhtiö rakennutti Seuratalon Myllykosken keskustaan. Kyseisestä rakennuksesta tulikin merkittävä osa paikkakunnan urheilu-, kulttuuri- ja muun vapaa-ajan harrastustoimintaa. Seuratalo toimi kokoontumispaikkana, juhlasalina, koulutustilana, elokuvateatterina ja ennen kaikkea yhtenä urheilutoiminnan keskuksena.⁵⁴ Lisäksi Seuratalo oli yhtiön kerhotaloista suurin ja monipuolisin. Suojeluskuntien ampumaharrastusta varten Seuratalolle rakennettiin 26 metrin sisäampumarata. Lisäksi painin suosio kasvoi huomattavasti 1930-luvulla, joten rakennus sai myös oman painisalin.⁵⁵ Vuonna 1946 Seuratalon sisäampumaradan tilalle rakennutettiin kaksiratainen keilahalli, joka oli tuohon aikaan varsin harvinainen maaseudulla. Myllykoski oli itseasiassa ensimmäinen yhtiön paikkakunta, joka sai oman keilahallinsa.⁵⁶ *Työn äärestä*-lehdessä mainitaankin: ”Keilarata, joka vasta nyt perästäpäin on rakennettu Seuratalon pohjakerrokseen, on nähtävyys. Maaseudullahan niitä ei toistaiseksi ole missään ja kun piirustukset sitä varten on asianmukaisesti mutta sankka hauskan tyylikkäästi valmistettu, on tuloksena näkemisen arvoinen keilarata.”⁵⁷ Yhtyneiden tarkoituksena oli Seuratalon avulla lisätä eri asemassa olevien työntekijöiden yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä lisätä

---

⁵¹ UPM, 336C, Urheilukirjeenvaihto 1930–1940, kilpailutapahtumien esitteitä.

⁵² UPM, 336C, Urheilukirjeenvaihto 1941–1947, urheilutoimikunnan päätöksiä kilpailuista.

⁵³ UPM, 193C, urheilulautakunnan pöytäkirjat 1935–1964, urheilulautakunnan kokous 20.4.1938.

⁵⁴ Suomela, Marttinen & Salin 1992, 42.

⁵⁵ Nordberg 1980, 372–373 & 395.

⁵⁶ Kolkka 1969, 51.

⁵⁷ *Työn äärestä* 3 (38), 1947.

työntekijöiden sitoutumista tehtaassa työskentelyyn.⁵⁸ Seuratalo oli siis tärkeässä roolissa paikkakunnan sosiaalisessa toiminnassa, mutta urheilutoiminnan osalta tarjonta oli hiukan muuta toimintaa niukempaa.

3.2 Yksilöiden hyvinvointi

Monelle yksilölle urheilu on erittäin tärkeä osa elämää. Sen avulla voidaan edistää henkistä sekä fyysistä terveyttä, luoda sosiaalisia suhteita, tehdä itselleen ammatti ja paljon muuta. Tästä syystä on siis selvää, että myös 1920–1940-lukujen Myllykoskella urheilu oli tärkeä osa monen yksilön vapaa-aikaa. Myllykosken tehtaiden piirissä työskenteli vielä 1900-luvun alussa noin 100–150 henkilöä, mutta vuonna 1919 luku oli jo kohonnut peräti 400 työntekijään. Työläisten ja heidän perheidensä elinolot olivat vielä tuohon aikaan hyvin heikot eikä sosiaalista toimintaa ollut paljon saatavilla.⁵⁹ Urheilutoiminta oli yksi merkittävä tapa, jolla pyrittiin parantamaan näiden yksilöiden elinoloja sekä fyysistä ja henkistä terveyttä. Ennen 1920-lukua, näistä tarpeista vastasi Työväenyhdistys sekä VPK, muun muassa voimisteluseuran muodossa.⁶⁰

1920-luvun alussa yhtiön järjestämällä urheilutoiminnalla oli lähinnä maanpuolustuksellinen motiivi. Paikkakuntien työntekijät haluttiin pitää fyysisesti ja henkisesti kunnossa mahdollista hyökkäystä varten.⁶¹ Tässä vaiheessa yksilöt kuitenkin saivat jo mahdollisuuden virkistäytyä ja sosialisoitua urheilutoiminnan parissa. Tämä ehdottomasti vähensi turhaa levottomuutta ja toimi korvaajana pelkälle viinan kuluttamiselle. 1920-luvun lopulla urheilu nähtiin tapana lisätä viihtyisyyttä sekä työntekijöiden henkistä ja fyysistä jaksamista työarjen ohella, jonka seurauksesta urheilutoimintaa laajennettiin.⁶² Tämä kehitys ehdottomasti vaikutti työläisten hyvinvointiin ja virkeyteen. Ammunnan ulkopuoliset harrastukset mahdollistivat liikunnan heille, jotka eivät olleet niin kiinnostuneita suojeluskuntien toiminnasta. Joukkueurheilun yleistyminen taas mahdollisti yhteenkuuluvuuden tunteen kehittymisen ja varmasti paransi monen yksilön sosiaalisia taitoja. Vuoden 1944 jälkeen urheilutoiminnalla pyrittiin parantamaan sodan aiheuttaneita henkisiä ongelmia ja täyttämään työntekijöiden sodan jälkeistä tyhjyyden tunnetta.⁶³

---

⁵⁸ Tylli 2013, 24.

⁵⁹ Suomela, Marttinen & Salin 1992, 22.

⁶⁰ Hellgren 1957, 543.

⁶¹ Nordberg 1980, 386.

⁶² Nordberg 1980, 388.

⁶³ Nordberg 1980, 558–559.

Yksilöiden hyvinvoinnin kohoamisen lisäksi tehdasurheilu mahdollisti työläisten yksilöitymisen. Urheilussa menestyvästä tavallisesta työläisestä saattoi hetkessä tulla oman paikkakuntansa urheilusankari. Tämä korostui etenkin sotien jälkeisenä aikana, jolloin yhtiö alkoi panostamaan kasvavissa määrin huippu-urheiluun. Tämä käytännössä tarkoitti, että urheilun liikunnallinen tavoite alkoi kääntyä kohti viihdyttävyyttä. Yhä suurempi osa tehtaan työntekijöistä siirtyi pelikentiltä katsomoihin. Huippu-urheilussa Myllykoskea edustivat muun muassa Arvo Viitanen hiihdossa ja Erkki Johansson painissa peräti olympia tasolla. Myös Myllykosken Pallo perustettiin nimenomaan kehittääkseen paikkakunnan huippu-urheilua.⁶⁴ Voidaan siis todeta, että urheilutoiminnalla on ollut merkittävä rooli yksilöiden hyvinvoinnin näkökulmasta. Sillä pyrittiin vastaamaan useisiin sosiaalisiin ongelmiin ja 50-lukua kohden alkoi korostumaan yksilöiden taito sekä muiden työntekijöiden viihtyvyys.

3.3 Kansainvälistyminen

Kansainvälistymisen merkitys yhtenä tehdasurheilun osa-alueena on mielestäni jäänyt hiukan varjoon, Myllykosken kaltaisten tehdaspaikkakuntien osalta. Myllykosken paperitehtaan ollessa osa Yhtyneitä Paperitehtaita, aukesi monille lahjakkaille urheilijoille mahdollisuus kilpailla kansainvälisellä tasolla. Tämän lisäksi yhtiön kansainvälistyminen mahdollisti, Myllykosken tunnettavuuden lisääntymisen maailmalla, järjestettyjen urheilukilpailuiden muodossa. Voidaan myös argumentoida, että suojeluskunnat edistivät omalta osaltaan näiden urheilijoiden kansainvälistymistä. Tätä väitettä perustelen suojeluskuntien harrastamalla yhteistyöllä vastaavien eurooppalaisten järjestöjen kanssa, joita oli esimerkiksi Virossa, Ruotsissa ja Tanskassa. Nämä vierailut olivat kuitenkin erittäin harvojen upseerien ja piirin urheiluohjaajien ulottuvilla, joten niiden kansainvälistävä rooli oli varsin minimaalista ja harvemmin myllykoskelaisia koskettavia.⁶⁵ Tästä poikkeuksena Kymenlaakson suojeluskunnan kilpailumatka Viron Narvaan ammuntaotteluun. Kyseessä oli näiden kahden maan suojeluskuntien välinen ottelu, jossa oli mukana myllykoskelaisia urheilijoita. Virolaiset tekivät Suomeen kaksi vierailua vuosina 1937 & 1939 ja myös näissä otteluissa oli myllykoskelaisia mukana.⁶⁶

---

⁶⁴ Nordberg 1980, 560–564.

⁶⁵ Vasara 1997, 364–365.

⁶⁶ Viron suojeluskuntia vastaavan järjestön nimi on ”Kaitseliit”, mutta tässä yhteydessä käytän suojeluskuntanimitystä selkeyden vuoksi. Pajuoja & Sihvola 2012, 70–72.

Vuodesta 1945 eteenpäin voidaan kuitenkin todeta aidosti kansainvälisen urheilutoiminnan alkaneen. Yhtiön kansainvälistämisestä vastasi vuonna 1940 toimitusjohtajaksi noussut Juuso Walden, joka hyödynsi liikekontaktejaan urheilukontaktien luomisessa. Kansainvälisen urheilutoiminnan aloittamiselle oli useita syitä, jotka olivat muun muassa pyrkimys palata normaaliin, monipuolistaa tehdaspaikkakuntien elämää ja näyttää maailmaa tavallisille tehdastyöläisille.⁶⁷ Waldenin luoma panostus näkyi selkeästi myllykoskelaisessa urheilutoiminnassa. Merkittävimpänä tapahtumana voidaan pitää vuonna 1947 Yhtyneiden ja englantilaisen paperiteollisuusyhtymän, Albert E. Reed & Company Ltd:n Englannissa järjestämää jalkapallo- ja viestijuoksuottelua. Tämä oli merkittävää siksi, koska ennen kyseistä tapahtumaa yksikään suomalainen jalkapalloseura ei ole ollut Englannissa kilpailemassa. Kyseisiä kisoja alettiin järjestämään useampana vuonna aina vuoteen 1962 asti. Ensimmäisellä kisamatkalla myllykoskelaisia oli mukana 3, joista yksi oli jalkapalloilija ja kaksi juoksijoita.⁶⁸ Seuraavana vuonna kyseinen ottelu järjestettiin Myllykoskella ja sitä seurasi noin 4000 katsojaa, joista yksi oli Paavo Nurmi. Tuolloin yhtiö voitti jokaisessa lajissa, jonka jälkeen englantilaiset pääsivät tutustumaan suomalaiseen luontoon ja lähialueisiin.⁶⁹ Englannin lisäksi, Myllykosken ja Jämsänkosken muodostama hiihtojoukkue kilpaili Norjassa, mutta palaisi ilman voittoa.⁷⁰ Paikkakunnan urheilutoiminnan kehityksestä ja kansainvälistymisestä kertoo myös se, että myllykoskelainen Heikki Hasu voitti olympiakultaa yhdistetystä hiihdosta vuoden 1948 St. Moritzin kisoissa. Hasun urheiluseurana toimi Myllykosken Kilpa-Veikot, joka oli yhtiön seura.⁷¹ Näiden esimerkkien valossa on siis aivan selvää, että Yhtiön järjestämällä toiminnalla oli positiivista kansainvälistä vaikutusta Myllykoskellakin.

3.4 Kansallinen yhtenäisyys

Sulo Kolkka mainitsi Yhtyneiden urheilutoiminnasta tehdyssään tutkielmassa, että urheilulla on keskeisessä roolissa sosiaalisella kentällä ihmissuhteiden lähentäjänä sekä yhteishengen kasvattajana.⁷² Lisäksi Toivo Nordberg toteaa *Vuosisata paperiteollisuutta II*-teoksessaan: ”Urheilu nähtiin paitsi fyysistä kuntoa kohottavana hyvänä harrastuksena, myös keinona, jonka avulla oli mahdollista lähentää toisiinsa erilaisissa tehtävissä työskenteleviä, esimiehiä ja alaisia, ja näin luoda työpaikalle parempaa yhteishenkeä.”⁷³ On siis selkeää, että urheilulla tahdottiin parantaa

---

⁶⁷ Nordberg 1980, 564–565.

⁶⁸ Kolkka 1969, 33–36 & 58–59.

⁶⁹ Nordberg 1980, 566.

⁷⁰ Kolkka 1969, 43.

⁷¹ Kolkka 1969, 26.

⁷² Kolkka 1969, 1–2.

⁷³ Nordberg 1980, 559.

yhteishenkeä näillä paikkakunnilla ja sen yhtenäistävä merkitys muun sosiaalisen toiminnan rinnalla ymmärrettiin. Toki kuten aikaisemmin mainitsin, niin urheilutoiminnan alkuperäinen ajatus oli maanpuolustustyön kehittäminen. Lisäksi väittäisin urheilutoiminnan toimineen aidosti yhtenäistäväänä tekijänä vasta sotien jälkeen, sillä ennen tätä esimerkiksi Työväen Urheiluliiton urheilijoilla ei ollut mahdollisuutta osallistua kisatoimintaan.⁷⁴ Urheilu toimi siis Myllykoskella tavallaan yhtenäistäväänä tekijänä, mutta samalla syrjien pientä osaa paikkakunnan väestöstä sotia edeltävänä aikana.

Vuonna 1938 järjestetyissä ammutakisoissa painotettiin muun muassa, että kilpailuun osallistuneiden tulee olla yhtiön palveluksessa sekä suojeluskuntalainen.⁷⁵ Tämä siis käytännössä tarkoitti sitä, että Myllykosken kohdalla peräti 30 % tehtaan työntekijöistä jätettiin kilpailun ulkopuolelle. On toisaalta erittäin mahdollista, että syrjintää oli enemmissä määrin havaittavissa sotilashenkisissä urheilulajeissa. Tämä ajatus saa tukea muun muassa urheilutautakunnan vuoden 1933 julkaisussa, jossa todetaan: ”Ampumakilpailujen lisäksi on järjestetty eri tehtailla osastojen välisiä jalkapallo-otteluita, joihin ”rangiin” katsomatta on osallistuneet suoraan sanoen kaikki, isännöitsijöistä aina prässipoikiin asti. Myös ovat eri tehtaat pelanneet jalkapallo-otteluita keskenään ja on selvää, mitä tuollaiset ottelut merkitsevät niin ottelun järjestäneen tehtaan kuin ”vierailijoiden” hengelle. Täten kasvatetaan yhteistoimintahenkeä ja hävitetään luokkaviha.”⁷⁶ Voidaan siis myös huomata, että jalkapallolla oli paljon yhtenäistävämpi vaikutus kuin esimerkiksi ammunalla. Useissa suojeluskuntien suosimassa lajissa korostui yksilöllisyys, joten on todennäköistä, että jalkapallon tapaisella joukkuepelillä on väkisinkin yhtenäistävä vaikutus.

Sotien jälkeen vuonna 1945 Suomen Työväen Urheiluliitto sekä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö antoivat julkislausuman, jossa he kielsivät jäseniään osallistumasta tehdasurheilutoimintaan. Lausuman vaikutus jäi kuitenkin erittäin vähäiseksi ja Yhtyneissä myös Suomen Työväen Urheiluliiton jäsenet osallistuivat erittäin suosittuun tehdasurheiluun. Lisäksi yhtiö alkoi järjestämään naisille ja nuorille suunnattua urheilutoimintaa yhä aktiivisemmin.⁷⁷ Tästä esimerkkinä Myllykoskella vuonna 1947 järjestetyt nuorten kisat, jossa pojat sekä tytöt kilpailivat eri yleisurheilulajien muodossa.⁷⁸ Vuodesta 1945 eteenpäin voidaan siis todeta, että yhtiön urheilutoiminnalla oli aidosti yhtenäistävämpi sekä osallistavampi vaikutus työntekijöiden keskuudessa taustoista huolimatta.

---

⁷⁴ Nordberg 1980, 390.

⁷⁵ UPM, 193C, Urheilulautakunnan pöytäkirjat 1935–1964, urheilulautakunnan kokous 20.4.1938.

⁷⁶ UPM, 336C, urheilukirjeenvaihto, Tehtaiden välinen urheilutoiminta 1933.

⁷⁷ Nordberg 1980, 559–560.

⁷⁸ UPM, 336C, urheilukirjeenvaihto 1941–1947, Nuorten urheilupäivä 30.08.1947 Myllykoskella tulokset.

4 Urheilutoiminnasta uutisoiminen

Yksi tapa, jolla voidaan tutkailla johonkin asiaan tai ilmiöön suhtautumista, on lehdistö. Nykypäivänä urheilu on saavuttanut erittäin suuren suosion ja tämä ilmenee jokaisessa viestintävälineessä. Myös 1920–1940-luvuilla urheilulla oli varsin merkittävä rooli aikansa lehdistössä. Tässä luvussa nostankin esiin kahden lehden uutisoiminnan urheilusta ja tarkastelen siihen suhtautumista. Kyseiset kaksi lehteä ovat Yhtyneiden paperitehtaiden Työn äärestä sekä Kymen Keskilaakso. Työn äärestä- lehdellä pyrin tarkastelemaan urheilua tehtaiden näkökulmasta ja Kymen Keskilaakson avulla paikkakuntalaisten näkökulmasta. Tarkoitukseni on selvittää, kuinka urheilusta puhutaan ja onko näiden kahden lehden välillä merkittäviä eroja.

4.1 Työn äärestä- lehti

Työn äärestä- lehti oli kolmesti vuodessa ilmestynyt Yhtyneiden paperitehtaiden henkilöstölehti. Sen julkaisu aloitettiin vuonna 1931 ja jatkui aina vuoteen 1996. Vuosina 1942–1944 lehteä ei julkaistu ollenkaan. Kyseisessä henkilöstölehdessä käsiteltiin kaikkien Yhtyneiden tehdaspaikkakuntien moninaisia asioita. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi investoinnit, erilaiset tapahtumat, työturvallisuuteen liittyvät ohjeet, maanpuolustusasiat, muistokirjoitukset ja etenkin urheilu. Urheilu oli maanpuolustustyön ohella erittäin tärkeä osa Yhtyneiden sosiaalista toimintaa ja se ilmeni selvästi Työn äärestä- lehdestä. Urheilun osalta julkaisut olivat monipuolisia, kuten suurotteluiden selostukset kuvineen.⁷⁹ Tässä alaluvussa esittelen muutamia urheilu-uutisia kyseisestä lehdestä ja niiden avulla pyrin korostamaan urheilun merkittävää asemaa näillä tehdaspaikkakunnilla.

Työn äärestä- lehteä lukiessa voi huomata, kuinka suurissa määrissä eri kilpailuista ja tapahtumista kirjoitetaan. Uutisissa kerrotaan muun muassa rakennushankkeista, kilpatuloksista ja matkoista sisartehtaille.⁸⁰ Lisäksi urheilutoiminnasta puhutaan erittäin positiiviseen sävyyn ja jopa hiukan ylistävästi. Esimerkiksi Myllykoskesta kerrotaan, että paikkakunnan ”urheilun sydän lyö” ja siitä riittäisi lähes loputtomasti kerrottavaa.⁸¹ Lisäksi vuoden 1948 toisessa julkaisussa todetaan urheilutoiminnan olevan vilkasta, urheilusuhteiden ulkomaille laajentuneen ja osallistujamäärien kasvaneen. Samassa numerossa painotetaan myös urheilun merkitystä henkisen ja ruumiillisen

---

⁷⁹ UPM, 336C, urheilukirjeenvaihto 1930–1940, päätös suurottelun järjestämisestä 4.10.1934.

⁸⁰ Työn äärestä 2 (5), 1932; Työn äärestä 2 (7), 1933.

⁸¹ Työn äärestä 3 (38), 1947.

kunnon kohottajana.⁸² Merkkitapahtumista uutisoitiin varsin laajasti ja reilusti kuvia käyttäen. Tästä esimerkkinä vuoden 1948 englantilaisen tehdasyhtymän vierailu ja jalkapallo-ottelu. Kirjoitusasu on varsin positiivinen sekä ystävällismielinen ja jopa englantilaisia pelaajia haastateltiin. Artikkelin mukaan kyse oli niin suuresta tapahtumasta, että jopa tehdas suljettiin täksi kyseiseksi päiväksi.⁸³ Urheilukilpailujen ohella uutisointiin myös muista vapaa-ajan liikuntaharrastuksista kuten lasten ja nuorten tapahtumista. Etenkin tehtaiden naisille järjestetty tunturihiihtomatka sai paljon palstatilaa ja siitä puhuttiin varsin positiivisesti.⁸⁴

Uutisissa siis korostetaan jatkuvasti urheilu- ja harrastustoiminnan erinomaisuutta ja sen merkitystä hyvinvointiin. On selvää, että tällaisella toiminnalla on aidosti positiivinen vaikutus työläisten elämään ja paikkakuntien viihtyvyyteen. Lisäksi tapahtumat ja urheilutoiminta olivat melko varmasti hyvin järjestettyjä, sillä yhtiö panosti niihin merkittävässä määrin taloudellisesti. Työn äärestä- lehteä tulee kuitenkin lukea varauksella ja hiukan kriittisesti. Kyseinen henkilöstölehti oli kuitenkin Yhtyneiden omistuksessa ja tästä syystä esitti yhtiön mahdollisimman positiivisessa valossa. Kärjistetysti voidaan sanoa, että Työn äärestä toimi ikään kuin yhtiön ”propagandana” ja tästä syystä on sopivaa tarkkailla tehdaspaikkakuntien ja urheilutoiminnan jatkuvaa hehkutusta kriittisesti. Esimerkiksi urheilutoiminnan ulkopuolelle jääneille ei mitä ilmeisimmin tarjottu palstatilaa, vaan pääsääntöisesti miellyttäviä asioita tuotiin esille. Myllykoskea koskeneet uutiset eivät olleet poikkeus ja siitä uutisointiin samaan sävyyn kuin muistakin Yhtyneiden paikkakunnista. Voidaan siis todeta, että ainakin Työn äärestä- lehden näkökulmasta kaikki tehdaspaikkakunnat olivat yhdenvertaisia.

4.2 Kymen Keskilaakso

Kymen Keskilaakso on vuonna 1931 perustettu paikallissanomalehti, joka uutisoi Anjalankosken alueen asioista.⁸⁵ Paikallislehti on nykypäivänäkin vielä olemassa, mutta se on vaihtanut nimensä pelkäksi Keskilaaksoksi. Lehdessä käsiteltiin monipuolisesti muun muassa alueen hankkeista, tapahtumista ja urheilusta. Kymen Keskilaaksossa on myös huomattava määrä erilaisten yritysten mainoksia. Tämä taas kertoo alueen elinvoimaisesta yrityselämästä, joka on varmasti suurilta osin,

---

⁸² Työn äärestä 1 (40), 1948.

⁸³ Työn äärestä 2 (41) 1948.

⁸⁴ Työn äärestä 1 (43) 1949.

⁸⁵ Myllykoski kuului Sippolan kuntaa vuoteen 1974, jonka jälkeen se liittyi osaksi Anjalankoskea vuoteen 2008 asti. Vuodesta 2008 eteenpäin paikkakunta on ollut osa Kouvolaa. Tässä kontekstissa puhun kuitenkin Anjalankosken alueesta, sillä se kuvaa lehden maantieteellistä levikkiä parhaiten.

Myllykosken tehtaan ja sen tuomien asukkaiden seurausta. Kuten edellisessä alaluvussa, aion tässäkin tutkailla kyseisen lehden urheilu-uutisointia ja verrata sitä Työn äärestä- lehteen.

Kymen Keskilaaksossa kirjoitettiin Työn äärestä- lehden tavoin varsin laajasti eri urheiluun liittyvistä tapahtumista. On muun muassa tuloksia, ilmoituksia kilpailuista, mielipidekirjoituksia ja kertomuksia urheilutapahtumien kulusta. Tällaisia uutisia olivat esimerkiksi Myllykosken naisvoimistelijoiden 5-vuotisjuhla, Yhtyneiden Paperitehtaiden yleisurheilumestaruuskilpailujen tulokset ja ilmoitus urheilukentän kunnostamistalkoista.⁸⁶ Urheilulle on siis ollut Kymen Keskilaaksossakin paljon palstatilaa tarjolla ja se on mitä todennäköisemmin kiinnostanut lukijakuntaa. Urheilutoiminnan kehitys huomattiin myös Keskilaakson toimituksessa. Kymen Keskilaaksossa mainitaankin seuraavasti: ”Urheiluelämä on Myllykoskella vilkasta ja monipuolista. Täällä ei urheile vain pelkät tekijämiehet, vaan urheilu on oikeasta massaurheilua.”⁸⁷ Tämä kertoo siis siitä, että 30-luvun puolivälissä urheilutoiminta oli jo kehittynyt monipuolisempaan suuntaan ja sen tarkoituksena oli aktivoida laajasti paikkakuntalaisia urheilun piiriin. Urheilusta löytyi myös negatiivissävytteisiä uutisia tästä esimerkkinä uskonnollisen sävyinen mielipide kirjoitus. Tässä tekstissä todetaankin: ”Kesäiseen aikaan on myöskin paljon monenlaisia kilpailuja. Melkeinpä esim. urheilusta on tullut eräs tämän ajan epäjumalista. Turha kunnianhimo ja vointonpyyntö saa monen nuoren ponnistamaan viimeiset voimansakin terveyden menettämisen uhallakin.”⁸⁸ Kyseinen kirjoitus osoittaa Kymen Keskilaakson olleen neutraali suhtautumisellaan paikkakunnan urheilutoimintaan ja mahdollistaneen monenlaisten mielipiteiden julkaisemisen. Tällaisten kirjoitusten julkaiseminen olisi ollut varmasti huomattavasti haastavampaa Työn äärestä- lehdessä, jossa tahdottiin antaa mahdollisimman positiivinen vaikutelma Yhtiön ja sen paikkakuntien urheilutoiminnasta.

5 Yhteenveto

1920–1940-luvut olivat erittäin merkittävät vuodet urheilutoiminnan kehityksen kannalta. Kyseisenä aikavälinä rakennutettiin useita urheilulaitoksia, järjestettiin kisoja, kehitettiin huippu-urheilua ja harjoitettiin kansainvälistä toimintaa. Nämä toimet loivat pohjan Myllykosken urheilutoiminnan menestykselle muun muassa Myllykosken Pallon muodossa. Urheilutoimintaa ei kuitenkaan harjoitettu pelkän fyysisen kunnon kehittämisen takia, vaan sillä huomattiin olevan monenlaisia positiivisia vaikutuksia. Urheilun avulla yhtenäistettiin, sosialisointiin, kehitettiin paikkakuntien

---

⁸⁶ Kymen Keskilaakso 24, 1938; 28, 1936; 15, 1936.

⁸⁷ Kymen Keskilaakso 39, 1935.

⁸⁸ Kymen Keskilaakso 24, 1938.

toimintaa ja ylläpidettiin fyysisen hyvinvoinnin ohella henkistä jaksamista. Nämä olivat erittäin tärkeitä tekijöitä paikkakunnalle ja yksilöiden hyvinvoinnille. Urheilutoiminnan avulla pienet paikkakunnat kuten Myllykoski elävöityivät ja työläiset saivat muita harrastuksia alkoholin kulutuksen ohelle. Urheilutoiminnalla pystyttiin lisäksi tuomaan elämään sisältöä ja virkistämään harmaata arkea etenkin henkisesti rankkojen sotavuosien jälkeen.

Huomiota herättää myös ulkomaansuhteiden merkitys yhtiön sekä paikkakunnan urheilutoiminnan kehityksessä. Yhtyneet mahdollistivat monia kansainvälisiä urheilutapahtumia, jossa tehdasyhtiön urheilijat pääsivät menestymään. Joskus urheilijoita lähetettiin ulkomaille ja toisinaan Suomeen tehtiin vastavierailuja. Tästä merkittävimpana esimerkkinä englantilaisen tehdasyhtiön kisamatka Myllykoskelle. Lisäksi kaksi paikkakunnan tärkeintä ja suosituinta joukkueurheilulajia tuotiin ulkomailta. Lauri Pihkala toi inspiraation pesäpallon kehittämiseen Yhdysvalloista, kun taas Juuso Waldenin mukana Englannista Myllykoskelle saakka saapui innostus jalkapalloa kohtaan.

Harrastettavien lajien määrä olikin varsin suuri ja monipuolinen. Näiden lajien suosioon vaikuttivat merkittävässä määrissä Yhtyneet Paperitehtaat sekä suojeluskunnat. Molemmissa organisaatioissa suosittiin tiettyjä lajeja, kuten ammuntaa, yleisurheilua tai jalkapalloa. Näiden urheilulajien ympärillä oli paljon toimintaa, harrastajia sekä katsojia. Jalkapallosta kasvoi loppuen lopuksi niin merkittävä laji, että Myllykoskella lakkautettiin kaikkien muiden joukkuelajien kilpatoiminta. Pesäpallolla olisi voinut olla vahvempi jalansija paikkakunnan urheilutoiminnassa, jos suojeluskunnat eivät olisi poistaneet sitä kilpailuohjelmastaan. Voidaan siis todeta, että näiden organisaatioiden päätöksenteolla oli positiivisia sekä negatiivisia vaikutuksia urheilulajien suosioon ja kehitykseen.

Urheilutoiminta oli siis varsin merkittävässä ja suuressa sosiaalisen toiminnan roolissa. Siihen tahdottiin panostaa suuria määriä resursseja sekä aikaa, sillä sen positiivinen vaikutus ymmärrettiin varsin hyvin. Maanpuolustuksen kannalta tärkeänä pidetty urheilu alettiin näkemään yhä enemmän tehdastyöläisten hyvinvointia edistävänä tekijänä, mutta ei pelkästään itse liikunnan kautta vaan myös urheilutapahtumien viihteellisyyden näkökulmasta. Tämä ilmiö korostui muun muassa tapahtumien suurien kävijämäärien valossa. Urheilutoimintaan suhtauduttiin muutenkin varsin positiivisesti ja sille oli lehdistössä paljon palstatilaa. Urheilun monipuolisuuden, helpon harrastettavuuden sekä laajan taloudellisen tukemisen perusteella, sitä voidaan pitää Yhtyneiden Paperitehtaiden ja Myllykosken merkittävimpana sosiaalisen toiminnan muotona. Lyhyesti voidaan siis todeta, että paperitehtaan sekä Yhtyneiden olemassaolo kehittivät paikkakunnan urheilutoimintaa sekä muuta sosiaalista elämää erittäin merkittävästi. Myös suojeluskunnat olivat suuressa roolissa urheilutoiminnan kehittämisen kannalta, mutta ne voitiin nähdä osana Yhtyneiden Paperitehtaiden

urheiluun liittyvää päätöksentekoa. Pääasiassa tehdas oli kuitenkin se tekijä, joka mahdollisti urheilutoiminnan laajan kehityksen ja monipuolisuuden Myllykoskella.

Lähteet ja kirjallisuus

I PAINETUT LÄHTEET

1. Arkistolähteet

UPM-Kymmenen Oyj keskusarkisto, Valkeakoski (UPM)

Sosiaaliasiat: Urheilu kirjeenvaihtoa, tuloluetteloita yms. - 1954

Urheilulautakunnan pöytäkirjat 1935–1964

2. Lehtiaineistot

Kymen Keskilaakso 1931–1949

Työn äärestä 1931–1949

II TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Autio, Matti & Nordberg, Toivo (1972) Vuosisata paperiteollisuutta I Valkeakosken, Simpeleen, Myllykosken ja Jämsänkosken paperiteollisuuden vaiheet Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiön perustamiseen saakka. Valkeakoski. Yhtyneet Paperitehtaat Oy.

Somppi, Heikki (2007). Hyvässä seurassa: muistikuvia MyPan 60-vuotiselta taipaleelta. Anjalankoski: Myllykosken Pallo -47.

Hellgren, Kirsti (1957). Sippolan historia. Sippolan kunta.

Nordberg, Toivo (1980) Vuosisata paperiteollisuutta II Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiö 1920–1951. Valkeakoski. Yhtyneet Paperitehtaat Oy.

Suomela, Unto; Marttinen, Heikki; Salin, Pentti (toim.). (1992) Vuosirenkaita: Myllykoski Oy -puuhiomosta kansainväliseksi paperiteollisuusyriyukseksi. Anjalankoski. Myllykoski Oy.

Pajuoja, Reijo & Sihvola, Heikki (2012). Myllykosken suojeluskunta, kuvahistoria 4.5.1918 – 3.11.1944. Kouvola.

Vasara, Erkki (1997). Valkoisen Suomen urheilevat soturit: Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta vuosina 1918–1939. Vammala. Suomen historiallinen seura.

III PAINAMATON TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Kolkka, Sulo (1969). Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiö kilpaurheilun kehittäjänä ja tukijana. Tutkielma yhtiön urheilutoiminnasta vuosilta 1935–1969.

Tylli, Hannu (2013). Myllykosken tehtaan aitojen ulkopuoliset rakennukset. Rakennushistoriallinen selvitys. Arkkitehtisuunnittelu Arcade Oy.